

L'EDUCACIÓ EN VALORS EN ELS CRAE:
CENTRES PROPIS, CENTRES COL·LABORADORS
I CENTRES D'ACOLLIDA

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar i Família

L'EDUCACIÓ EN VALORS
EN ELS CRAE:

CENTRES PROPIS,
CENTRES COL·LABORADORS
I CENTRES D'ACOLLIDA

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar i Família

Treball elaborat per Joaquim Segarra, director del Centre Residencial d'Acció Educativa «Les Corts»; Eva Piñero, directora del Centre d'Acollida «Estrep»; Julián Camacho, sotsdirector del Centre Residencial d'Acció Educativa «Aura»; Conchi Revuelto, exdirectora del Centre Residencial d'Acció Educativa «Llar Les Vinyes»; Jaume Bofarull, director del Centre Residencial d'Acció Educativa «La Llar d'Igualada», i Mercè Viudes, tècnica del Servei de Recursos de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència.

Agraïm les aportacions dels diferents educadors i educadores dels centres propis i col·laboradors de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència.

© **Generalitat de Catalunya**
Departament de Benestar i Família

1ª edició: juny de 2005

Tiratge: 2.000 exemplars
Dipòsit legal:
Disseny i maquetació: Thau, SL
Impressió: Icària

PRESENTACIÓ

Aquesta publicació s'emmarca en els grups de treball que s'organitzen periòdicament en les reunions del Servei de Recursos amb els directors/responsables dels centres residencials i centres d'acollida, propis i col·laboradors, de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència.

Els menors que està atenent la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, sovint han tingut una vivència del procés socialitzador inadequada o bé distorsionada.

Són nens i nenes a qui l'entorn més proper, la família, no ha pogut protegir, cobrir les necessitats afectives ni oferir un model relacional i vincular sa i estable.

Els trencaments continuats dels vincles afectius primerencs provoquen unes conseqüències en el seu desenvolupament social i personal que poden marcar la seva vida adulta si no s'intenten compensar i pal·liar.

Tots els professionals involucrats en l'atenció d'aquests nens i nenes tenen l'encàrrec d'ajudar a reparar els danys emocionals que aquests menors han sofert i oferir uns models relacionals alternatius als que han viscut al seu lloc de procedència que facilitin el seu procés d'integració a la societat on vivim.

Davant d'aquesta tasca va sorgir la necessitat de reflexionar sobre quins valors de la nostra societat cal abordar i treballar amb els menors per tal d'ajudar-los a fer que els interioritzin, amb eines senzilles i clares, i deixin de ser només paraules.

Es tracta també de recollir, des de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, la inquietud per treballar des dels centres el tema dels valors, les pautes i les normes, i establir un marc general de referència que pugui servir com a punt de partida d'un llenguatge en comú per impulsar i motivar aquests equips a elaborar la seva pròpia programació.

Els continguts d'aquest document són una guia flexible, orientadora, per on ha de discórrer la pràctica educativa de les nostres residències que acullen aquests infants i joves. I, si més no, vol ser una aportació encaminada a donar èmfasi a la rellevància d'educar en els valors per al bon desenvolupament personal i integral d'aquests menors que durant una època de la seva vida estan a càrrec nostre.

Imma Pérez i Rovira
Directora general d'Atenció
a la Infància i l'Adolescència

FINALITAT DE L'EDUCACIÓ EN VALORS EN ELS CENTRES

Els educadors i educadores dels centres residencials d'acció educativa creiem que els valors formen part de la nostra identitat. Que els comportaments de les persones són determinats per una sèrie de valors que orienten i guien les nostres accions i que estan condicionats per la família, la història personal i la història col·lectiva.

Creiem que hi ha una sèrie de valors que neixen de la Carta del Drets Humans, comuns a totes les cultures i que tenen una força internacional suficient per a ser transmesos mitjançant els nostres educadors i educadores dels centres. També el model de persona que ofereix la Llei orgànica del dret a l'educació (LODE), parla d'educar en les actituds, els valors i les normes. Els nostres infants i adolescents passen la major part del temps educant-se en una sèrie de valors que propugna aquesta Llei.

El concepte d'educació integral de què parla el Projecte educatiu marc, en l'aspecte ètic, fa referència a una educació en una escala de valors «que regeix el comportament de l'individu en/i envers el grup social». I més endavant: «els centres hauran de treballar per transmetre els valors ètics socialment reconeguts, com ara la solidaritat, el respecte, la llibertat...»

Reconeixem que els valors ens ajuden a créixer com a persones i ens ajuden a madurar les nostres relacions interpersonals.

És possible que aquests valors els coneguem i que alguns els vivim però que en la pràctica personal no els acabem de fer nostres. Però com que educar és un acte racional i de la voluntat, és una acció intencionada, tot educador i educadora, en comprometre's mitjançant contracte a educar segons el Projecte educatiu del centre, es compromet junt amb l'equip educatiu a educar i transmetre aquests valors, a fer-los seus.

ELS VALORS

Els valors proposats per a treballar en els centres propis, col·laboradors i d'acollida de la DGAIA són els següents:

La llibertat	L'educació
La convivència	La pau
El treball	El pluralisme
L'autonomia	El respecte i la dignitat
La individualitat	La comunicació
La justícia i la solidaritat	La responsabilitat
L'amistat	

Les graelles que hi ha a continuació volen ser una ajuda oberta als equips educatius dels CRAE. Des del nostre equip de treball creiem que l'important és el **principi** rector d'aquesta programació, els **valors** que creiem que hem d'inculcar en els nostres centres, i el **tipus de persona** que eduquem quan treballem un valor. Això és l'essencial. És el que pretenem pactar per a tots els CRAE de la DGAIA. Els **valors col·laterals** i les **estratègies** només volen ser una ajuda i una orientació perquè cada centre, a partir del seu Projecte educatiu i de la pròpia programació anual, defineixi com transmetre aquests valors i trobi la manera de fer-ho.

L'ACTE D'EDUCAR

Hi ha una acció educativa informal, no programada, no volguda explícitament. L'entorn, el medi, per exemple, educa. Els educadors i els centres hem de conèixer l'entorn d'on provenen els nostres menors per tal d'ajudar-los en aquest procés de creixement maduratiu que és l'educació. El mateix educador és un model que des de la convivència i la relació diària educa.

Però per educar cal que hi hagi un acte de la voluntat. És a dir: ha d'haver-hi programació, seqüenciació i procés. Sense això no hi ha acció educativa. Programem des de la intenció explícita de socialitzar i de transmetre la nostra cultura al menor (cultura entesa com a bagatge cultural de passat, present i futur), i poder-lo integrar en la societat. Programem l'educació en valors perquè volem preparar i educar els menors, infants i joves perquè arribin a ser persones responsables, lliures, participatives i autònomes.

Aquest acte educatiu i intencionat de transmetre valors no es fa des de la imposició, sinó mitjançant la proposició i el mestratge. Eduquem quan proposem i desvetllem en els nostres nois i noies la capacitat d'elecció. L'equip educatiu com a tal també és un model de relacions positives. Eduquem individualment però també com a grup. Com a equip, creem un ambient educatiu.

L'EDUCADOR COM A TÈCNIC

Un educador d'un CRAE ha de ser una persona que sigui **professionalment competent**. És a dir: ser capaç de **treballar en equip** assumint activament els seus acords; ser **empàtica**, és a dir, saber-se posar en el lloc de l'altre, sigui infant, adolescent o educador; **coherent** en les seves accions i **disciplinada** amb si mateixa; **crítica, analítica, implicada** en l'acció educativa dels menors i en la marxa del centre; **motivada** per la formació permanent i actualitzada; que **estimi** la seva feina, que **cregui** en ella; **dinàmica**, que va a la recerca d'alternatives, propostes, recursos i estratègies; una persona del seu temps, **actualitzada**.

LA PERSONA EDUCADORA COM A MODEL DE RELACIÓ

El nostre Projecte educatiu marc parla del «mestratge» de l'educador. «Cal que tots els educadors siguin molt conscients d'aquesta realitat per tal que en tot moment la seva actuació davant els menors els ajudi a aconseguir els objectius proposats.»

Amb les nostres actuacions transmetem una manera de ser, de viure i d'actuar. La persona educadora és un recurs i un referent, en l'educació dels valors, per si mateixa. Ajuda l'infant a identificar-se amb uns valors, li ofereix «les eines necessàries per elaborar el seu propi sistema de valors», l'ajuda a expressar-se en les seves vivències, les seves opcions i els seus criteris i valors.

PRINCIPI: preparar i educar els infants i adolescents perquè arribin a ser persones responsables, lliures, participatives, autònomes i respectuoses amb la diferència.

VALOR	QUÈ (Valors col·laterals)	OBJECTIUS (Tipus de persona)	COM I QUAN (Estratègies)
La llibertat	<p>Capacitat d'escollir i elegir</p> <p>La reflexió</p> <p>La pròpia identitat</p> <p>La responsabilitat</p> <p>La voluntarietat</p> <p>El respecte</p> <p>La capacitat crítica</p>	<p>Que sigui capaç d'escollir i actuar amb responsabilitat i independència de l'adult.</p> <p>Que conegui diferents propostes que li permetin pensar, escollir i decidir.</p> <p>Que sigui capaç de cercar alternatives.</p> <p>Que pugui pensar, escollir i decidir sent conseqüent amb les pròpies decisions.</p> <p>Que conegui i respecti els drets d'altri.</p> <p>Que sigui capaç de definir i assumir un procés en què sigui protagonista de la seva construcció personal.</p> <p>Que sigui capaç de qüestionar-se i de confrontar els desitjos amb la realitat.</p>	<p>Implicant els menors en les decisions del propi futur.</p> <p>Elaborant el Pla de desinternament individualitzat.</p> <p>Fent el seguiment tutorial.</p> <p>Celebrant les festes i tradicions de la pròpia cultura.</p> <p>Raonant les decisions educador-menors, sobre les activitats, l'oci...</p> <p>Elaborant el PEI (Projecte educatiu individualitzat) amb la implicació dels menors en la seva elaboració.</p> <p>Amb la convivència diària.</p> <p>Participant en els llocs de presa de decisions.</p> <p>Raonant la normativa, sabent-la explicar.</p>
La convivència	<p>El diàleg</p> <p>L'acceptació de l'altre</p> <p>La cultura pròpia i d'altri com a valor</p> <p>L'empatia</p> <p>El respecte</p> <p>La informació</p> <p>La capacitat de compartir</p> <p>El respecte a un mateix</p>	<p>Que desenvolupi la capacitat d'autocontrol.</p> <p>Que desenvolupi la capacitat de viure amb els altres des del respecte i l'harmonia.</p> <p>Que sigui capaç de conèixer la pròpia cultura i acceptar la dels altres.</p> <p>Que sàpiga escoltar els altres i a si mateixa.</p> <p>Que sigui capaç d'iniciar i finalitzar converses, mantenint una escolta activa.</p> <p>Que sigui capaç de posar-se en el lloc de l'altre i actuar en conseqüència.</p> <p>Que conegui els drets i els deures.</p> <p>Que sigui capaç de relativitzar les situacions.</p> <p>Que sigui capaç de respectar les diferències individuals.</p>	<p>Amb l'entrevista setmanal.</p> <p>Amb l'assemblea de menors.</p> <p>En la dinàmica de la vida quotidiana.</p> <p>Treballant la confiança en l'espai tutorial.</p> <p>Donant criteris per distribuir els menors pels espais.</p> <p>Potenciant l'amistat amb altres menors de l'escola, l'esplai (aniversaris...).</p> <p>Preparant els menors per al diàleg, l'assumpció d'acords i la futura convivència.</p> <p>Fent manifestos les accions i els trets que afavoreixen el diàleg, la comunicació, el bon ambient, l'acceptació de l'altre i la construcció del grup de cada menor.</p> <p>Facilitant als menors les eines que els permetin relacionar-se amb iguals, amb l'entorn i amb la societat en general.</p> <p>Organitzant programes d'entrenament en habilitats socials.</p> <p>Treballant hàbits d'autonomia personal com l'alimentació, la son, la higiene...</p> <p>Respectant els espais personals de l'altre.</p> <p>Amb la tutoria.</p> <p>Destacant les qualitats de cadascú.</p> <p>Elaborant un pla d'acollida que impliqui els companys.</p> <p>Elaborant activitats conjuntes: menors, educadors...</p>

VALOR	QUÈ (Valors col·laterals)	OBJECTIUS (Tipus de persona)	COM I QUAN (Estratègies)
El treball	<p>L'empatia</p> <p>La solidaritat</p> <p>La constància</p> <p>L'esforç i l'esperit de superació</p> <p>La responsabilitat</p> <p>L'honradesa</p> <p>La justícia</p> <p>La implicació personal</p> <p>L'autonomia</p> <p>La comunicació</p> <p>La dignitat</p>	<p>Que conegui i tingui consciència dels drets i deures laborals.</p> <p>Que valori l'esforç que ha de fer per a superar-se com a persona i poder guanyar-se la vida honradament.</p> <p>Que sigui capaç d'acceptar la normativa laboral (horaris, contracte, companys...).</p> <p>Que tingui l'actitud d'implicació personal si vol aconseguir quelcom a la vida.</p> <p>Que resti oberta per a superar-se constantment i ampliar la seva formació.</p> <p>Que sigui capaç de valorar el treball com a eina per a aconseguir les metes que un vol.</p> <p>Que aprengui a adaptar-se al món laboral i a resoldre els problemes del dia a dia.</p>	<p>Implicant els menors en la recerca laboral, PEI, ITSE (Informe tutorial de seguiment educatiu).</p> <p>Fent seguiment del treball (dificultats, encerts, etc.) mitjançant la tutoria.</p> <p>«Treballant per objectius.»</p> <p>Participant en programes de transició al món laboral.</p> <p>Elaborant plans d'inserció laboral amb els menors.</p> <p>Valorant l'esforç personal, la puntualitat, la feina acabada i ben feta, les relacions personals entre els companys de l'escola, de la feina.</p> <p>Elaborant el currículum.</p> <p>Treballant els hàbits per a la incorporació al món laboral.</p> <p>Implicant els menors en la recerca laboral i seguint la xarxa normalitzada.</p> <p>Elaborant un pla d'estalvis i despeses.</p> <p>Fent que s'identifiquin amb un tipus de treball d'acord amb les seves habilitats.</p>
L'autonomia	<p>La capacitat d'escolta</p> <p>El fet de tenir criteri propi</p> <p>La responsabilitat i la coherència amb les seves decisions</p> <p>La llibertat</p> <p>La capacitat de decisió</p> <p>La independència personal</p> <p>La socialització</p>	<p>Que sigui capaç d'identificar-se i assumir les conseqüències de les seves decisions.</p> <p>Que se li ofereixi un estil de vida al centre que li permeti integrar-se a la nostra societat.</p> <p>Que adquireixi la capacitat de governar-se per si mateixa.</p> <p>Que sigui capaç de conèixer les pròpies possibilitats.</p> <p>Que millori l'autoestima per tal que cregui en allò que fa i decideix.</p>	<p>Elaborant el PEI.</p> <p>Planificant l'ITSE.</p> <p>Elaborant el Pla personal de desinternament.</p> <p>Procurant orientació personal-psicològica des de la tutoria personal o el CSMJ (Centre de salut mental infantil i juvenil).</p> <p>Buscant la coherència de l'educador davant de la normativa.</p> <p>Fent participar els menors en la proposta d'activitats acompanyant-los.</p> <p>Elaborant un programa d'educació per a la salut.</p> <p>Creant hàbits d'ordre i neteja personals i col·lectius.</p> <p>Creant rutines i hàbits: fer-se el llit, dutxar-se...</p> <p>Treballant i elaborant, d'una manera programada, les decisions personals amb vista al creixement personal (psicològic, maduratiu, laboral, relacional, estil de vida...).</p>
La individualitat	<p>La cultura: la d'origen i aquella en la qual viu</p> <p>El fet de ser un mateix</p> <p>L'autoestima</p>	<p>Que conegui i treballi la pròpia identitat: caràcter, personalitat, cultura, creences, pensaments...</p> <p>Que conegui la pròpia cultura com a mitjà d'identitat.</p> <p>Que arribi a tenir un nivell d'autoconeixement suficient que l'ajudi en el seu creixement personal.</p>	<p>Amb la tutoria mitjançant l'entrevista personal.</p> <p>Dialogant el PEI i l'ITSE semestral amb cada menor.</p> <p>Fent una proposta d'activitats als menors amb el seguiment de tutoria.</p> <p>Treballant les qualitats i les capacitats personals.</p> <p>Donant a conèixer i valorant el propi caràcter, personalitat, qualitats i defectes.</p> <p>Preparant els menors per a la convivència treballant la pròpia autoestima, l'autoconeixement, l'autocontrol.</p> <p>Utilitzant els tallers com a espais individuals.</p> <p>Anant-los donant responsabilitats per potenciar-ne la personalitat.</p> <p>Creant espais per a la privacitat i l'atenció individualitzada.</p>

VALOR	QUÈ (Valors col·laterals)	OBJECTIUS (Tipus de persona)	COM I QUAN (Estratègies)
La justícia i la solidaritat	L'esperit crític El fet de compartir El compromís L'altruisme L'equitat L'empatia La consciència i la implicació socials	Que aprengui a pensar també en els altres: «No estic sol, he d'aprendre a pensar en plural». Que aprengui a comprendre i compartir les preocupacions dels altres. Que arribi a actuar segons la raó i el dret i no segons el primer impuls. Que conegui les conseqüències dels seus actes. Que conegui els recursos de la xarxa social. Que conegui altres realitats socioculturals per tal que empatitzi amb els diferents contextos (religiós, cultural, sexual...) que es pot trobar en la societat d'avui dia.	Fent campanyes amb la Creu Roja, Càritas, SOS Racisme, Mans Unides, Intermón... Raonant les accions pròpies i d'altres. Fent dinàmiques de grup. Participant en activitats no consumistes. Participant en activitats esportives. Ajudant a raonar les pròpies accions i les pròpies decisions. Sensibilitzant-los per tal que se sentin responsables dels altres i en especial dels qui tinguin menys oportunitats. Participant en campanyes en defensa dels drets de les persones. Treballant les habilitats socials. Fent-los conèixer els drets i deures de les persones.
L'amistat	La confiança L'afectivitat Les relacions positives entre les persones La sinceritat El respecte	Que arribi a establir lligams amb els altres i formar part d'un món de relacions proper i propi. Que pugui establir relacions que l'enriqueixin.	Participant en espais que potenciïn l'amistat: la biblioteca, la ludoteca, espais, sortides escolars, participació en efemèrides de les amistats. Prenent el menjador com a espai d'intercanvi i amistat. Creant grups de diàleg, afavorint la participació de companys externs. Sensibilitzant els menors per tal que arribin a crear lligams amb les persones a fi que tinguin referents positius. Treballant les habilitats socials que facilitin les relacions amb els altres.
L'educació	L'autoformació La formació permanent La inquietud per aprendre La superació personal	Que arribi a adquirir l'hàbit de la lectura. Que assoleixi els objectius educatius en els àmbits comprensiu, manipulatiu i instrumental. Que arribi a comprendre la necessitat de formació tant actual com permanent per a créixer com a persona i en el seu món professional. Que tingui inquietud per aprendre coses noves. Que es creï la inquietud per qüestionar-se el perquè de la vida, el món, les persones i les coses properes.	Educant per a la lectura. Afavorint la participació dels menors en activitats escolars i extraescolars. Utilitzant els recursos de l'entorn. Treballant en el centre el reforç escolar. Fent el seguiment escolar per part dels tutors dels menors. Estimulant els menors per tal que aprenguin els continguts educatius escolars o aquells que se'ls proposen per a superar el seu nivell comprensiu, manipulatiu i d'aprenentatges instrumentals o professionals. Donant-los eines per accedir a diferents eines del saber. Participant en activitats culturals i lúdiques (teatre, música...).

VALOR	QUÈ (Valors col·laterals)	OBJECTIUS (Tipus de persona)	COM I QUAN (Estratègies)
La pau	El benestar personal L'harmonia personal i col·lectiva El diàleg La no-violència El respecte La solidaritat	Que aprengui a reflexionar sobre les pròpies actuacions i idees. Que tingui unes relacions positives amb la gent que l'envolta. Que es propicii la seva anàlisi intrapersonal per tal que arribi a assolir un òptim coneixement de si mateix. Que aconsegueixi un estat d'ànim sense tensions ni ànsies ni temors. Relacions serenes amb els companys.	Mitjançant la tutoria personal, amb un acompanyament personalitzat. Donant pautes de comportament. Participant en activitats grupals tant fora del centre (esplais, escola...) com dins del centre. Duent els menors a una reflexió sobre les pròpies actuacions i idees quan no són coherents amb la serenitat, l'harmonia i el benestar personals. Organitzant dinàmiques de grup. Creant grups de conversa. Disposant d'espais i activitats que afavoreixin la verbalització de les discrepàncies. Fent-hi participar professionals externs (terapeutes).
El pluralisme	La diversitat La integració El respecte La cultura pròpia i d'altri La convivència	Que sigui crítica davant el pensament i les actuacions dels altres quan aquests no van d'acord amb els Drets Humans. Que sàpiga compartir espais comuns amb persones diferents a nosaltres. Que aprengui a pactar les coses i a complir els pactes. Que arribi a entendre que tots som plurals, som diferents. I que accepti la coexistència d'idees, persones i costums diferents. Que arribi a relacionar-se respectuosament amb els altres.	Celebrant les festes d'aniversaris, de tradicions culturals dels membres del grup i pròpies del país amb els menors. Fent sortides de grup. Fent treballs de grup (d'equip). Elaborant plans de treball conjunt en què els menors hagin d'interactuar i d'intercanviar opinions, treballs, idees... Participant en actes de reivindicació social. Fent assemblees amb debats. Fent comentaris de notícies i del que passa al món... Programant activitats grupals en què es puguin debatre diferents opinions i estils de vida. Contrastar-los.
El respecte i la dignitat	L'acceptació positiva de l'altre com a persona El respecte per les conviccions i les idees de l'altre L'estima per l'altre L'autocontrol El respecte per l'entorn immediat i el medi natural L'estima per un mateix	Que tingui una actitud positiva davant l'altre que és, pensa i actua diferent. Que arribi a respectar les opinions de les persones del seu entorn. Que arribi a respectar l'altre pel sol fet de ser persona. Que prengui consciència de la importància de respectar el propi entorn. Que aprengui a respectar l'altre amb les seves diferències personals i culturals. En les relacions amb les persones, que parteixi de la confiança, l'honestedat i la noblesa de les persones. Que es respecti i respecti l'altre. Actitud positiva cap a un mateix.	Organitzant taules rodones, debats, assemblees. Mitjançant la ludoteca. Fent reunions de grup. Programant accions en què els menors puguin expressar les seves opinions i sentiments per tal de respectar-se malgrat les diferències personals o culturals. Especificant les normes del centre i donant a conèixer el seu sentit a través de la vida diària i les assemblees setmanals. Intervenint en les converses al menjador, a l'espai de joc... Aïllant davant el conflicte (contenció educativa). Amb la tutoria. Aprofitant els espais informals per parlar de les característiques específiques de cada cultura.

VALOR	QUÈ (Valors col·laterals)	OBJECTIUS (Tipus de persona)	COM I QUAN (Estratègies)
La comunicació	<p>El fet d'aprendre a debatre i exposar les pròpies idees</p> <p>L'acceptació de l'altre i les seves idees i pensaments</p> <p>El fet d'escoltar</p> <p>El fet d'interactuar</p> <p>L'empatia</p> <p>La reflexió</p>	<p>Que aprengui a saber expressar les idees i els sentiments, les impressions i les opinions d'una manera tranquil·la, positiva i segura.</p> <p>Que sigui capaç d'acordar i pactar.</p> <p>Que sigui capaç d'entendre i escoltar l'altre.</p> <p>Que accepti d'una manera crítica les opinions i actuacions dels altres.</p> <p>Que aprengui a respectar el torn de paraula.</p> <p>Que doni importància al fet d'escoltar activament i d'interioritzar allò que està escoltant.</p>	<p>Mitjançant un taller d'expressions.</p> <p>Amb cinefòrums o videofòrums.</p> <p>Amb concursos.</p> <p>Amb debats.</p> <p>Confeccionant la revista del centre.</p> <p>Fomentant la participació dels menors en la dinàmica del centre.</p> <p>Creant espais per a la intercomunicació personal o grupal (assemblees, grups d'opinió...).</p> <p>Mitjançant la tutoria.</p>
La responsabilitat	<p>L'autonomia personal</p> <p>L'esforç (al treball, a l'escola...)</p> <p>La llibertat</p>	<p>Que sigui capaç de donar raó dels propis actes.</p> <p>Qualitat de posar-se obligacions a un mateix i actuar amb conseqüència.</p> <p>Que sigui capaç de tenir una sexualitat responsable.</p> <p>Que pensi i assumeixi les conseqüències dels seus actes.</p> <p>Que aprengui a viure enmig d'una societat de consum tenint un consum responsable.</p>	<p>Elaborant un pla d'estalvi personal.</p> <p>Proposant metes de superació personal.</p> <p>Elegant feines domèstiques.</p> <p>Creant hàbits d'ordre i neteja.</p> <p>Fomentant el joc lliure.</p> <p>Incentivant en els menors la responsabilitat des de la preparació per al món laboral, la presa de decisions.</p> <p>Proposant pautes de consum responsable.</p> <p>Educant per a una sexualitat madura des del treball tutorial i el seguiment individualitzat.</p> <p>Treballant la puntualitat.</p> <p>Amb la tutoria.</p> <p>Fent propostes als menors en què hi hagi diferents opcions i itineraris.</p> <p>Participant de l'entorn (associacions...).</p> <p>Treballant el document «Drets i deures dels menors».</p>

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar i Família